

Orde van dienst, zondag 30 juli

Verkondiging

Gemeente in de Heer Jezus Christus,

Het leven zit vast. Het bestaan zit op slot. De bijbelschrijvers stellen het in alle compactheid vast: aan de ene kant: De Filistijnen, tussen Socho en Azeka. Aan de andere kant: Saul en het manvolk, gelegerd in het Eikdal. Het ene volk bij de berg aan de ene kant. Het andere volk bij de berg aan de andere kant. En het dal tussen hen in. Ze kunnen geen kant meer op.

Ik laat mij vertellen dat de Filistijnen zeelieden waren. Afkomstig uit het Mediterrane gebied, mogelijk zelfs uit Kreta. Qua slagkracht en bewapening geheel en al superieur aan Israël. Het is weinig van belang, zolang u maar onthoudt dat de Filistijnen staan voor alles wat ons benauwt, ons angst aanjaagt en ons in zijn verlamme greep houdt. Deze verhalen, zo moet u weten, zijn op hun beurt ook weer opgeschreven door een slavenvolk dat alles uit handen was geslagen. Dat daar zat, in Babel, de lier aan de wilgen had gehangen en het lied des Heren, waarom hun overwinnaars spottend vroegen, niet meer konden zingen: *How can we sing the Lord's song, in a strange land?* Babel is zoveel oppermachtiger gebleken. Ze hadden niets in te brengen. Hoonlachend staan daar de grote torens van succes om hen heen. En zij hadden iets gewild met zo'n klein en onbetekenend woestijngodje? Zo'n godje dat gezegd had dat hij er zou zijn? Dat hij er altijd zou zijn zoals hij er zou zijn? Dat hij hen bevrijden zou en leiden zou naar

het land van belofte? Het land van melk en honing waar niemand meer pijn zou hebben en alle traan zou zijn gewist? Nou, dat is dan mooi niet waar gebleken. De geweldenaars, de brutalen, zij hebben gewonnen. Zij lachten en hoonden het laatst! En wat kan je daar in hemelsnaam tegen beginnen?

Afgelopen week las ik dit verhaal in een psychiatrisch woonhuis. Al tijdens het lezen werd één van de deelnemers ongeduldig. 'Jaja, zei zij, dat was toen maar wat betekent het nu?' Ik had het idee dat zij zelf het antwoord wel wist. 'Nu is het de duivel', zei zij met Surinaamse beslistheid. 'Ik ben ziek in mijn hoofd, weet je. En de machten waartegen ik vecht zijn zo sterk, zo sterk. Ze trekken aan je en ze nemen je mee. En ik ben niet sterk genoeg'. Kijk, haar hoeft je niet meer uit te leggen hoe Bijbelverhalen gelezen willen worden. Dat het geen verhalen zijn van toen en daar en dat je dan nog een beetje gaat zitten narekenen of het allemaal klopt en waar en wanneer mogelijk deze veldslag geweest kan zijn. Dat geldt ook voor mij met mijn obsessie voor Kretenzers en over welke Minoïsche beschaving het mogelijk zou gaan. Nee, het zijn verhalen van hier en nu. Inderdaad gaat het over de machten waarin wij gevangen zitten. De machten die ons verlammen en alle energie in ons doen wegvloeien. Ze zijn legio en ze zijn machtig. Ze tooien zich met verschillende namen. Het is de burnout of inderdaad de psychose. Het is dat wat zich als oppermachtig presenteert en alle hoop die we mogelijk nog ergens hadden, geheel en al wegslaat. Alles wat we ooit droomden, hoopten en waarnaar we verlangden, gaat naar de Filistijnen! Veertig dagen schreeuwt reeds een kampvechter in alle vroegte van de morgen zijn beledigingen naar het volk Gods. Israël wordt gedwongen haar tijdsrekening aan de passen aan heidense normen. Niet langer meer gaat het van de avond naar de morgen zoals het hoort bij een sabbat. Maar het gaat van 's morgens vroeg tot 's avonds laat. Niet langer meer gaat het

leven op het licht af maar het leven eindigt in duisternis. Veertig dagen en veertig nachten wordt Israël gedwongen een haar wezensvreemd leven te leiden. Alles wat over haar geschreven is, blijkt niet waar te zijn. Wat overblijft, is dit leven dat geen leven is.

En die kampvechter die zich steeds in alle vroegte in het dal des doods meldt? Ach, ook daar is de verleiding groot om daar historisch iets over te willen zeggen. Onmiddellijk wordt onze aandacht getrokken naar het gewicht van zijn wapenrusting en de hoogte van zijn gestalte. Honderdvijftig pond weegt dat alles, zijn enorme schild niet eens meegerekend. En zijn lengte? Over de drie meter naar onze maatstaven. Gelukkig meldt zich een suffe theoloog die het nog wat matigen wil. Daar moeten wij natuurlijk de hoogte van zijn helm en pluim in meerekenen, schrijft hij. Alsof het daarmee toch wat geloofwaardiger wordt. Maar goed dat er theologen zijn! Natuurlijk gaat het daar niet om! Wat in Goliat op ons af komt, is het absolute geweld. Een vechtmachine, een gevechtstank! De brutaliteit der volkeren die met ijzeren vuist regeren. Daar kun je niet tegenop. Daar kun je het nooit van winnen. En zo verkeert Israël nu al veertig dagen lang in een kramp, in een fatale verlamming. Met zijn koning, de arme Saul, voorop. Want de nadruk die de bijbelschrijvers op de lengte van Goliat suggereert dat zijn eigenlijke tegenstander natuurlijk koning Saul had moeten zijn. De man die met kop en schouders boven de rest uitstak. Maar koning is bang en geef hem maar eens ongelijk. Toch zijn de bijbelschrijvers hier onverbiddelijk: Saul mist, van meet af, het messiaanse vertrouwen.

Enter David. Vanachter zijn schapen komt David een vreemde wereld binnen. Deze achtste zoon van vader Isaï. Deze onmogelijke zoon. Want

verwacht nu na zeven zonen nog een achtste? Hij is dus de zoon van de onmogelijke mogelijkheid. Van het ongedachte en onverwachte. Hij is de zoon van het nieuwe begin waar eigenlijk niemand meer op rekende. Hij dwaalt door deze vreemde wereld waar zijn overige broers als soldaten al in betrokken zijn geraakt. En hij constateert dat Goliat eigenlijk al gewonnen heeft, voordat er nog maar één schot is gelost. In de loopgraven heersen de angst, de sterke verhalen, de paranoia ook. Razend vuurt de oudste zoon, Eliab, zijn verdachtmakingen op David af: wat kom je hier doen? Om de oorlog te zien? Terwijl David nota bene met brood, koren en kaas naar zijn broeders kwam. Niet om de oorlog te zien maar om de vrede te brengen! Maar Israël heeft zich eigenlijk al geheel en al overgegeven aan heidense waarden en normen. Bezint zich op een wapenwedloop maar weet tegelijkertijd wanhopig dat ze dat verliezen zal. En David verbaast zich: zijn jullie dan alles vergeten? Zijn jullie vergeten dat de Heer onze herder is? Dat hij ons zal geleiden naar grazige weiden? Dwars door de dalen des doods die ons daarom geen angst zullen aanjagen? Zijn jullie dat allemaal kwijt? Zijn jullie je liedjes van verlangen vergeten? Is het dan zo lang geleden dat ik jullie op de harp speelde? Dat jullie dat dan hoorden en helemaal rustig werden. Dat de boze geesten daar niet van terug hadden en dat zelfs Saul dan even de geest van vroeger terug kreeg. Al was het vaak maar voor even...

En David wordt boos. Hij ontsteekt in woede. Wie is eigenlijk nu helemaal die Goliat waar jullie zo bang voor zijn? Die voorhuid, zegt hij letterlijk. Hier steekt ook joodse humor de kop op: of het een reus is, weet ik niet. In ieder geval is het een enorme lul! Je vraagt je af waar hij het allemaal vandaan haalt. Is hij dan niet bang? Wordt hij dan niet geïntimideerd door dit alles?

De bijbelschrijvers zijn hier oprecht vroom. Het is echt een authentiek Godsvertrouwen. Wie zo wat psalmen tokkelt, steekt nog wel eens wat op.

Die vreemde en mogelijk ook wel oud-vertrouwde woorden van David bereiken de legertent van Saul. Iets omzichtig – Saul is tenslotte koning – herhaalt David wat hij eerder zei. Dat ‘geen mensenhart over Goliat zou moeten vallen’ is natuurlijk een enigszins omfloerste kritiek op de koning zelf die nu al dagenlang in verlamdende angst verkeert. Hoezeer Saul zich het wereldbeeld van de Filistijnen heeft eigen gemaakt, blijkt wel uit het feit dat hij in eerste instantie David wil kleden in zijn harnas en uit wil rusten met zijn zwaard. David doet een poging maar zoals hij zo mooi zegt, hij kan daarin niet lopen. Hij kan daarin niet gaan. Hij kan daar niet in bewegen. Want ja, dat is ook zoiets. Willen wij staande blijven in een wereld vol geweld en intimidatie, dan doen wij onszelf een harnas aan. Dat bevelen wij elkaar ook van jongs af aan. Je moet je wapenen. Je moet je weerbaar maken. Anders loop je veel te veel kwetsuren in het leven op. Daarom maar beter naar excellente scholen! Bouwen aan je CV vanaf groep 3, zou ik zeggen. Een therapeut. Een *life coach*, een *personal trainer*, totdat je geharnast genoeg in het leven staat. Om dan te ontdekken dat je niet meer kunt gaan. Dat je daarin niet meer vrij en beweeglijk bent. Dat je daarin niet lopen kan.

David trekt dat alles weer uit. Kennelijk heeft hij een ander schild ende betrouwen.

Over de overwinning van David op Goliat moeten we ook niet al te romantisch doen. David wist donders goed wat hij deed. Hij wist zich een meer dan vaardig slingeraar die op deze wijze menig beer en leeuw gedood

heeft. Er is veel in het gevecht tussen David en Goliat dat een uitgekende strategie verraadt. Zoals David tot op het laatst zijn slinger verbergt, zoals hij snelheid en wendbaarheid tegenover de logheid van Goliat inzet en zoals er voor het overige veel is tussen de snelvoetige David en de kopergehelmde Goliat is dat een grondige kennis van het werk van Homerus bij de Samuëlschrijvers verraadt. Daar gaat het ook niet om. De messiaanse mens, de mens naar Gods hart, is naar het inzicht van de bijbelschrijvers ook geen doetje. Die weet zich te weren. Maar hij doet dat op een andere wijze dan de wijze der volkeren. Hij doet dat in vertrouwen. Op de Heer die zijn herder is en die hem – zoals David zegt – meermalen uit de klauwen van de beer en de leeuw gered heeft, en waarom dan niet uit de klauwen van deze Filistijn? Opmerkelijk is dan ook dat David Goliat ombrengt met diens eigen zwaard. Want wie met het zwaard leeft, zal met het zwaard sterven, zo zal ooit nog eens die andere Davidszoon zeggen. Die mens van Godswege die de Messiaanse droom werkelijk ten einde zal brengen.

Want helemaal vrijuit gaat David nu ook weer niet. Hij maakt zich meester van het zwaard en het oorlogstuig van Goliat en brengt dat naar Jeruzalem. Vreemd, want die stad is nu nog helemaal de stad van David niet. Maar de schrijvers zeggen dat niet zomaar. Hardnekkig blijven de rabbijnen beweren dat Betlehem de stad van David is en zal blijven. Want Jeruzalem, dat is toch ook de stad waar de herder David, koning David wordt. De stad waar koning David zijn begerige blik op Bathseba zal laten vallen. De stad van het zwaard, de stad van de macht. De stad die niet goed weet wat tot haar vrede dient. De stad ook die het zwaard zal opheffen tegen wie daar in alle zachtmoedigheid kwam vertellen van het Koninkrijk Gods. Nee, David was het niet. Maar in dit verhaal wordt de droom bewaard dat ooit, uit die

stad van David, uit Betlehem, die zachte krachten zich zullen verzamelen die alle boze machten ter aarde doen storten. 'O ja, misschien is dat het wel', lachte mijn Surinaamse gesprekspartner tijdens de bijbelkring, 'wie niet sterk is, moet slim zijn'. En zo is het maar net.

Amen